

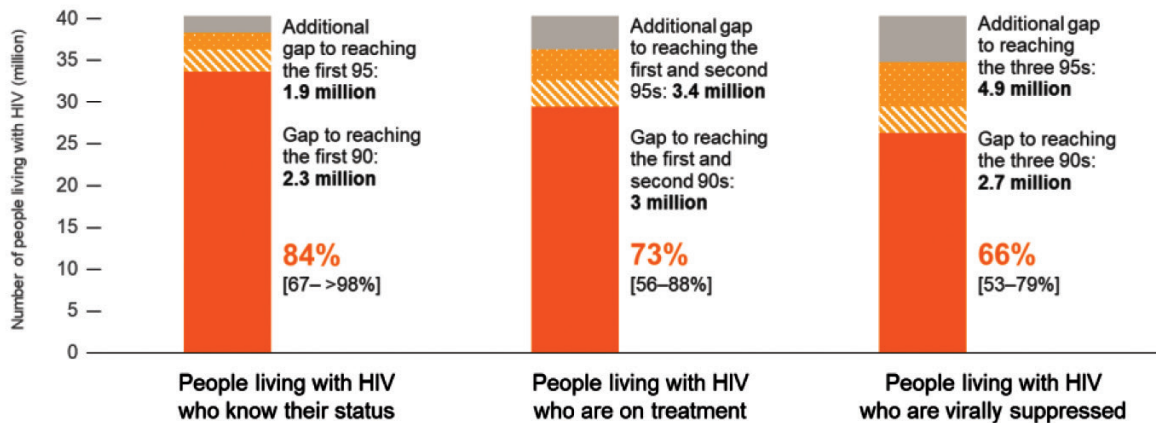
विश्व र नेपालमा एचआईभी र एड्सको अवस्था

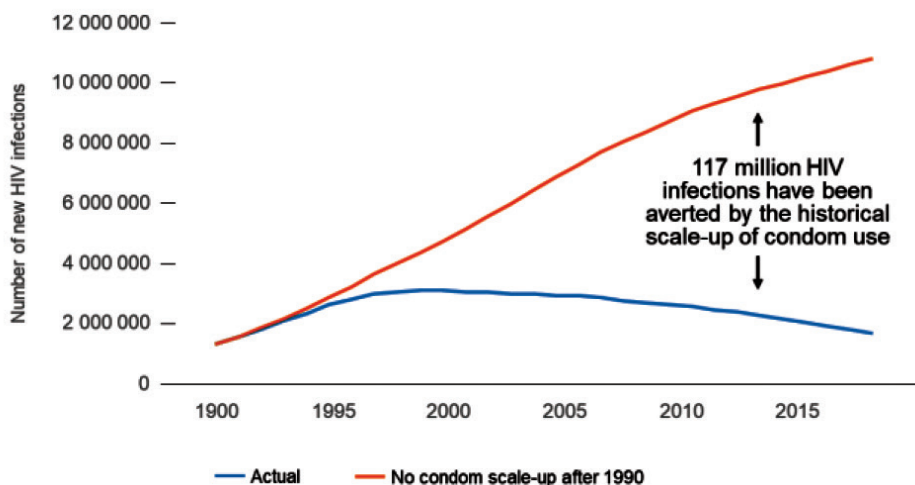
विश्वमा एचआईभी र एड्स

- विश्वमा सन् १९८१ मा पहिलो एच आई भी संक्रमित रिपोर्ट भएदेखि सन् २०२० को अन्त्य सम्म ७ करोड ९३ लाख व्यक्तिहरु एचआईभीबाट संक्रमित भइ सकेका छन र त्यसै गरि ३ करोड ६३ लाख व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भइ सकेको छ ।
- सन् २०२० को अन्तसम्म संसारमा ३ करोड ७७ लाख व्यक्तिहरुमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ ।
- सन् २०२० मा १५ लाख नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा ३१ प्रतिशतले घटेको छ । सन् २०१० मा २१ लाख नयाँ संक्रमण थियो ।
- सन् २०२० मा १ लाख ५० हजार बच्चाहरुमा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ । जुन सन् २०१० को तुलनामा ५३ प्रतिशतले घटेको छ । सन् २०१० मा ३ लाख २० हजार बच्चामा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान थियो ।
- सन् २०२० मा मात्रै करीब ६ लाख ८० हजार व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान छ, जुन सन् २०१० को तुलनामा ४८ प्रतिशतले कम हो । सन् २०१० मा १३ लाख व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान थियो ।
- सन् २०२० सम्ममा कुल एचआईभी संक्रमित ३ करोड ७७ लाख मध्ये ७३ प्रतिशत (२ करोड ७५ लाख) मात्र एन्टीरेट्रोभाईरल (एआरभी) उपचारमा छन् (चित्र नम्बर १) ।
- सन् १९०० देखि २०१५ सम्म कन्डमको प्रयोग बढनाले ११ करोड ७० लाख नयाँ एच आई भी संक्रमण रोकिएको थियो (चित्र नम्बर २) ।
- दीगो विकास लक्ष्य:** सन् २०३० सम्ममा एड्सको महामारीलाई अन्त्य गर्ने लक्ष्यलाई हासिल गर्न ९५:९५:९५ [अर्थात ९५ प्रतिशत एचआईभी संक्रमितहरुले आफ्नो संक्रमण अवस्थाबारे थाहा पाउने, ती मध्ये ९५ प्रतिशतको औषधी उपचारमा पहुँच हुने र ती औषधी खानेहरु मध्ये ९५ प्रतिशतको शरीरमा भाइरसको भार (भाइरल लोड) न्यून भएको हुने] र एचआईभीको जाँच र उपचारको रणनीतिमा आधारित भएर एचआईभी तथा एड्स सम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालन भइरहेको छ ।

चित्र नम्बर १. विश्वव्यापी एचआईभी परीक्षण र उपचार क्यास्केडको अवस्था, २०२०

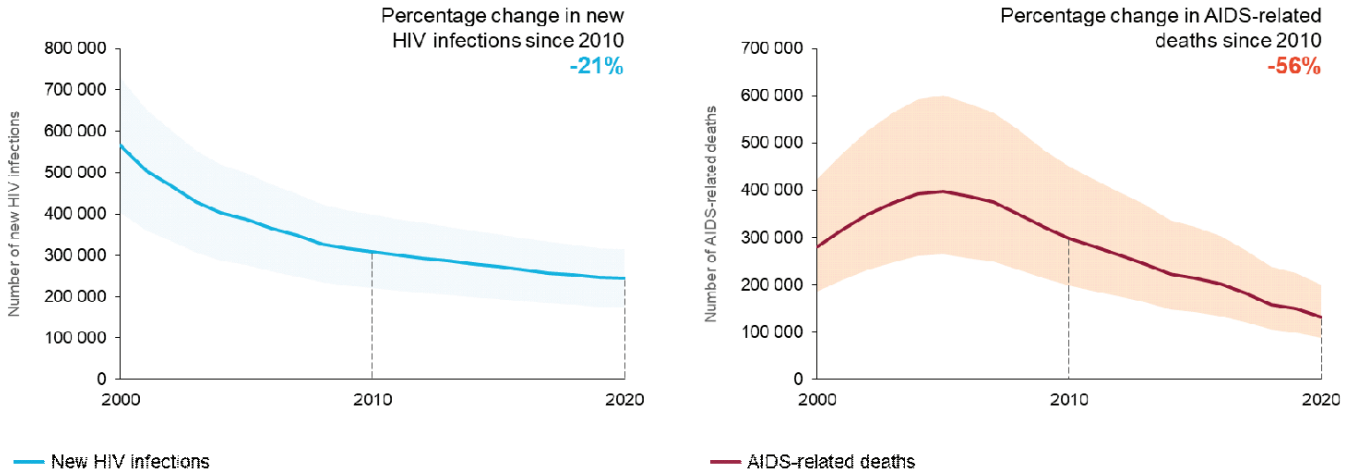
चित्र नम्बर २. विश्वव्यापी कन्डम प्रयोगको कारणले नयाँ एचआईभी संक्रमणहरुको अवस्था, सन् १९९०-२०१९ सम्म

एशिया प्रशान्त क्षेत्रमा एचआईभी र एड्स

- सन् २०२० को अन्तसम्म एसिया प्रशान्त क्षेत्रमा ५८ लाख व्यक्तिहरूमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ। कुल एच आई भी संक्रमित मध्य ६४% (३७ लाख) एआरभी उपचारमा छन्।
- सन् २०२० मा २ लाख ४० हजार नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा २१ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०२० मा मात्रै १ लाख ३० हजार व्यक्तिहरूको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान छ। सन् २०१० र २०२० सम्ममा ५६ प्रतिशतले घटेको छ (चित्र नम्बर ३)।
- सन् २०२० मा १३ हजार बच्चाहरूमा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ। जुन सन् २०१० को तुलनामा ३८ प्रतिशतले घटेको छ।

चित्र नम्बर ३. एशिया प्रशान्तमा नयाँ एचआईभी संक्रमण र एड्स सम्बन्धी मृत्युको संख्या, २०००-२०२०

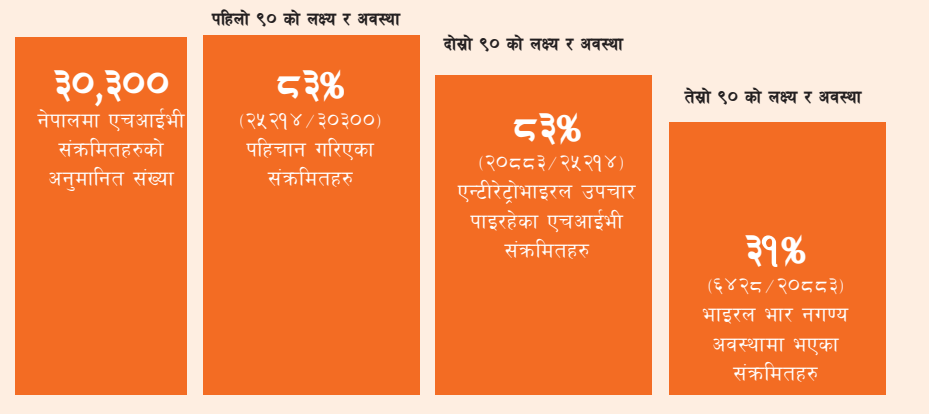
श्रोत: युएनएड्सका प्रकाशनहरू, २०२१

नेपालमा एचआईभी/एड्स

- सन् २०२० को अन्तसम्म नेपालमा ३० हजार ३०० व्यक्तिहरूमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ। बयस्क जनसंख्याको ०.१३ प्रतिशत संक्रमण (प्रिभ्यालेन्स दर) छ।
- सन् २०२० मा ७५४ व्यक्तिहरूमा एचआईभीको नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा ६३ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०१० मा २ हजार ६१ नयाँ संक्रमण अनुमान गरिएको थियो।
- सन् २०२० मा ८० बच्चाहरूमा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ। जुन सन् २०१० को तुलनामा ६३ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०१० मा २१५ बच्चामा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान थियो।
- सन् २०२० मा मात्रै ६ सय ३६ व्यक्तिहरूको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान छ, जुन सन् २०१० को तुलनामा ५५ प्रतिशतले कम हो। सन् २०१० मा १४ सय १३ व्यक्तिहरूको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान थियो।
- सन् २०२१ को जुलाई महिनासम्म नेपालमा २० हजार ८ सय ८३ संक्रमितहरूले एन्टीरेट्रोभाइरल (एआरभी) उपचार लिइरहेका छन् र अनुमानित कुल एचआईभी संक्रमित मध्ये ६९ प्रतिशत मात्र एआरभी उपचारमा रहेका छन्।
- नेपालमा पनि सन् २०३० सम्ममा एड्सको महामारीलाई अन्त्य गर्ने लक्ष्यलाई हासिल गर्न ९५:९५:९५ र एचआईभीको जाँच र उपचार को रणनीतिमा आधारित भएर एचआईभी तथा एड्स सम्बन्धि कार्यक्रमहरू संचालन भइरहेको छ। आ.वा. २०७७/२०७८ सम्म ९०-९०-९० लक्ष्यहरूका [अर्थात ९० प्रतिशत एचआईभी संक्रमितहरूले आफ्नो संक्रमण अवस्थाबारे थाहा पाउने, ती मध्ये ९० प्रतिशतको औषधी उपचारमा पहुँच हुने र ती औषधी खानेहरू मध्ये ९० प्रतिशतको शरीरमा भाइरसको भार (भाइरल लोड) न्यून भएको हुने] अवस्था चित्र नम्बर ४ मा देखाइएको छ।

चित्र नम्बर ४. नेपालमा एचआईभी परीक्षण र उपचार क्यास्केडको अवस्था, आ.वा. २०७७/२०७८

नेपालमा जनस्वास्थ्यको चुनौतीका रूपमा रहेको एचआईभी इपिडेमिकलाई २०३० सम्ममा अन्त्य गर्न सम्भव छ।

श्रोत: एनसिएएससी फ्याक्ट्स सीट, २०२१

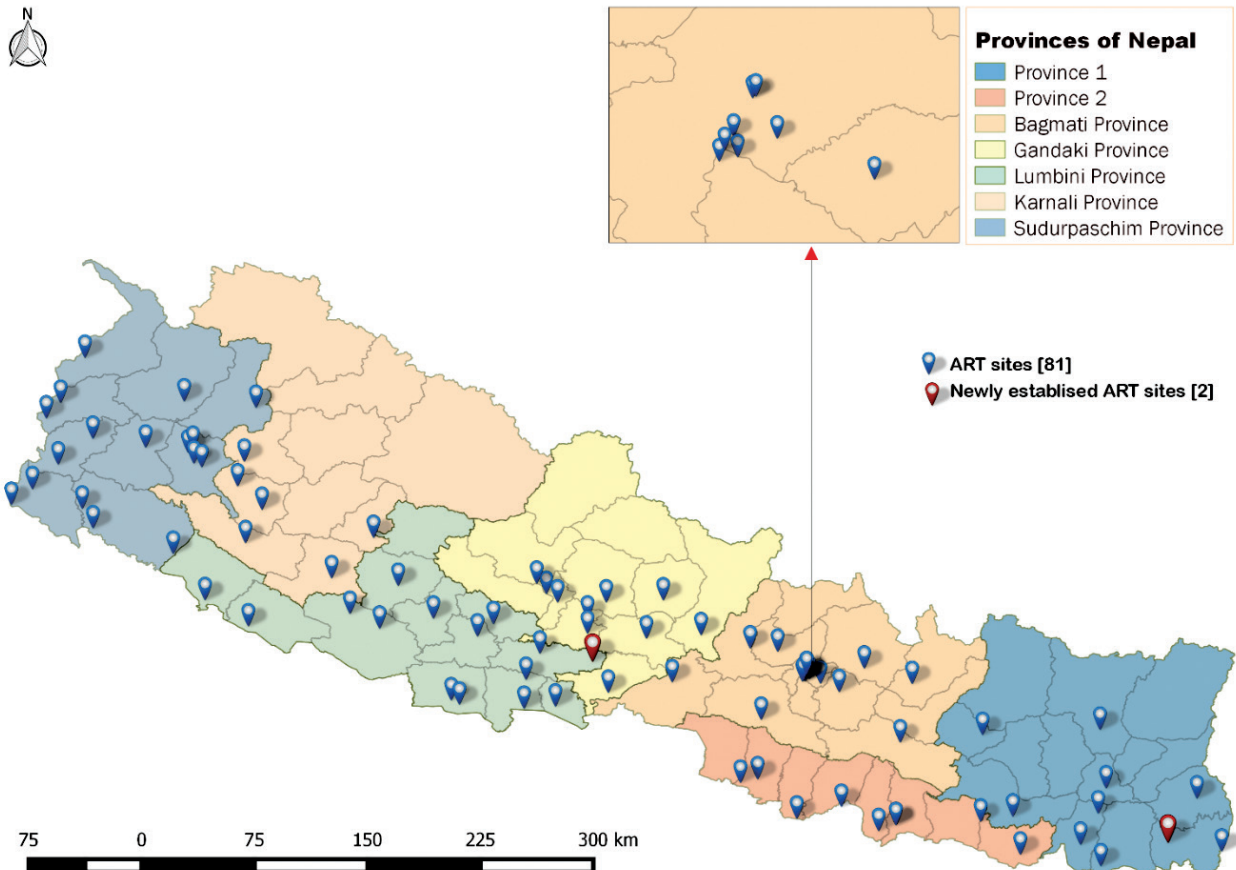
नेपालमा एचआईभी महामारीको प्रकार र जोखिम समूह

- नेपालको वर्तमान एचआईभीको अवस्थालाई केन्द्रीकृत महामारी (अर्थात कन्सन्ट्रेटेड इपिडेमिक) को रूपमा परिभाषित गरिन्छ। यसको अर्थ एक वा सो भन्दा बढी एचआईभी सर्नसक्ने जोखिममा रहेका समूहमा एचआईभी संक्रमण दर ५ प्रतिशत भन्दा बढी तर सामान्य जनसंख्यामा एचआईभी संक्रमण दर १ प्रतिशत भन्दा कम हुनु हो।
- नेपालमा एचआईभी संक्रमणको उच्च जोखिममा रहेका समूहहरू सुईद्वारा लागूपदार्थ प्रयोग गर्नेहरू, यौनकर्मी, पुरुष समलिंगी तथा तेस्रो लिङ्गीहरू र रोजगारीका लागि विदेशिनेहरू हुन्। यी मध्ये सुईद्वारा लागूपदार्थ प्रयोग गर्नेहरू र पुरुष समलिंगी यौनकर्मीहरूमा संक्रमणदर अरु जोखिम समूह भन्दा उच्च छ।
- सन् २०२० मा सम्पन्न सर्भेक्षण अनुसार नेपालमा सुईद्वारा लागू पदार्थ प्रयोग गर्नेहरूमा ३ प्रतिशतका दरले एचआईभीको संक्रमण रहेको पाइएको छ। यसै गरी सन् २०१७ मा भएका सर्भेक्षणहरू अनुसार महिला यौनकर्मीहरूमा २.२ प्रतिशत र पुरुष समलिंगीहरूमा ६.२ प्रतिशतका दरले एचआईभीको संक्रमण रहेको पाइएको छ। पश्चिम, मध्य तथा सुदूरपश्चिममा गरिएको सर्भेक्षणले भारतमा कामदार नेपालीहरूमा एचआईभीको संक्रमण पश्चिममा ०.३ प्रतिशत र मध्य तथा सुदूरपश्चिममा ०.६ प्रतिशत रहेको पाइएको छ।

नेपालमा एचआईभी एड्स सम्बन्धी कार्यक्रम

- नेपालमा राष्ट्रिय एचआईभी रणनीतिक योजना २०१६(२०२१) ले निर्देश गरे अनुरूप उच्च जोखिममा रहेका समूहहरू जस्तै सुईद्वारा लागू पदार्थ प्रयोग गर्नेहरू, यौनकर्मी र तिनका ग्राहकहरू, पुरुष समलिंगी तथा तेस्रो लिङ्गीहरू र रोजगारीका लागि विदेशिनेहरू तथा तिनका दम्पतिहरू र जेलमा रहेका कैदिहरूका लागि एचआईभी रोकथाम कार्यक्रम एवं संक्रमित र प्रभावितहरूका लागि उपचार, हेरचाह तथा सहयोग कार्यक्रम संचालन भइरहेको छ।
- विशेषतः आउटरीच शिक्षा, कण्डम प्रवर्धन, एचआईभीको परामर्श र परीक्षण, यौनरोगको निदान र उपचार, जोखिम न्यूनिकरण, पिएमटीसीटी सेवा, एआरटी सेवा, र समुदाय सहयोगका कार्यक्रमहरू सरकारी स्वास्थ्य केन्द्र र अन्य विभिन्न संघ संस्थाहरूबाट संचालन भइरहेको छ।
- हाल ६१ जिल्लाका ८३ एआरटी सेन्टरबाट एन्टीरेट्रोभाइरल उपचार निशुल्क उपलब्ध गराइएको छ।
- देशका सबै जिल्लाहरूमा आमाबाट बच्चामा हुने संक्रमण रोकथाम (पिएमटीसीटी) गर्न समुदायमा आधारित पिएमटीसीटी कार्यक्रम संचालनमा छ, जस अर्न्तगत प्रसूती केन्द्रहरूमा गर्भवती महिलाहरूमा एचआईभी निशुल्क जाँच सुविधा छ।
- देशका सबै जिल्लाहरूमा १८९ वटा एचआईभी परामर्श तथा परीक्षण केन्द्रहरूबाट सेवा प्रदान भइरहेको छ। यसका साथै जोखिममा रहेका समूहहरूमा समुदायमा आधारित एचआईभी परीक्षणका कार्यक्रम पनि संचालित छ।
- नेपालमा एचआईभी एड्स सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन सरोकारवाला र साभेदारहरूको समन्वयमा संचालित छ।

चित्र नम्बर ५. ६१ जिल्लाहरूमा अवस्थित ए आर टि केन्द्रहरू

बिद्यमान चुनौतीहरु र तिनको संबोधन

- संक्रमित भई सकेका तर आफ्नो एच आई भी संक्रमणको अवस्थाको बारेमा थाहा नपाएका व्यक्तिहरुको एचआईभी संक्रमणको अवस्था थाहा पाउनु, तिनीहरुबाट अन्य व्यक्तिमा एचआईभी संक्रमण हुनबाट रोक्नु र संक्रमित भई सकेकाहरुलाई उपचार, हेरचाह तथा सहयोग कार्यक्रममा पहुँच बढाउने ठुलो चुनौति रहेको छ।
- ए आर भी उपचारमा भएका सबै एच आई भी संक्रमितहरुको भाईरल लोडको अवस्था परिक्षण गरि उपचार योजनामा सहयोग पुर्याउनु तेस्रो ९५ लक्ष्य प्राप्तिको लागि अति आवश्यक छ।
- एचआईभी संक्रमित, प्रभावितहरु प्रतिको लाञ्छना तथा भेदभाव कम गर्न आवश्यक कानुन, नीति, नियम बनाइ सोको कार्यान्वयन गर्नु अत्यावश्यक छ।
- हालसम्म राष्ट्रिय एचआईभी एड्स कार्यक्रम अत्याधिक मात्रामा वैदेशिक श्रोतमा भर परेको अवस्था छ, र विस्तारै यस कार्यक्रमको लागि नेपाल सरकारको श्रोत वृद्धि गर्न अत्यन्त जरुरी छ।
- नेपाल सरकारले सन् २०३० सम्मको लागि एड्स नियन्त्रणको तिब्रतर लक्ष्य ९५:९५:९५ मा समर्थन जनाएको छ। सो लक्ष्य प्राप्तिका लागि एचआईभी रोकथाम, हेरचाह, सहयोग तथा उपचार सम्बन्धी कार्यक्रमलाई तीब्रता दिन सबै तहको राजनीतिक प्रतिबद्धताको आवश्यकता छ।

